

Inbreng verslag van een schriftelijk overleg

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie hebben enkele fracties de behoefte enkele vragen en opmerkingen voor te leggen aan de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie over de Europa 2020-strategie en het Nationaal Hervormingsprogramma 2012.

(De volledige agenda is opgenomen aan het einde van het verslag)

De voorzitter van de commissie,
Van der Ham

De adjunct-griffier van de commissie,
Blacquiere

Inhoudsopgave

- I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties
- II. Antwoord / Reactie van de minister

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van het EU-voorstel: Jaarlijkse groeianalyse 2012 en het Nederlands Nationaal Hervormingsprogramma 2012 (NHP) in het kader van de Europa 2020-strategie. Voor de leden van de VVD-fractie is het van groot belang dat er in de Europese lidstaten meer aandacht komt voor de economische groei. In de huidige financieel economische omstandigheden kunnen we het ons niet veroorloven om bedrijven en consumenten nog langer in onzekerheid te laten over de aanpak van de economische crisis in veel van de EU-lidstaten.

De leden van de VVD-fractie willen aandacht vragen voor mogelijkheden om de financieringsproblemen bij bedrijven te verkleinen. Het financieren van bedrijven blijft een groot probleem en daardoor stopt de economische groei en innovatie. Bij de behandeling van het topsectorenbeleid komt het MKB+ fonds vaak ter sprake. Naast het MKB+ fonds willen de leden van de VVD-fractie de minister vragen om ook verder te kijken. Naast de Nederlandse overheid, de Europese investeringsbank en private fondsen willen de leden van de VVD-fractie vragen of de mogelijkheden onderzocht kunnen worden om buitenlandse investeerders aan te trekken. Landen als China en India hebben middelen die wellicht ingezet kunnen worden voor een internationale variant van de MKB+.

Verder willen de leden van de VVD-fractie aandacht vragen voor het gemeenschappelijk Europees octrooi. Er moet zo snel mogelijk een akkoord komen. Er wordt al 30 jaar in Europees verband gesproken over het goedkoper maken van aanvragen en verdedigen van octrooien en een akkoord lijkt dichtbij. Over de locatie van een betreffende instantie is nog geen overeenstemming maar het lijkt erop dat dit niet in Nederland zal zijn. De leden van de VVD-fractie willen de minister vragen om zich maximaal in te zetten op Nederland als vestigingslocatie. Daarnaast willen de leden van de VVD-fractie dat er wordt nagedacht over de gevolgen indien niet voor Nederland wordt gekozen. Graag vernemen de leden van de VVD-fractie hoe er in Nederland goed invulling gegeven kan worden aan deze nieuwe situatie.

Vragen van de leden van de PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie geven aan dat de Europese Commissie de prioriteit legt bij groeiversterking om het vertrouwen op de financiële markten te herstellen en het groeivermogen van de economie te versterken richting slimme, duurzame en inclusieve groei en banen. Er dienen groeiversterkende structurele hervormingen te worden geïmplementeerd die het functioneren van arbeids-, diensten-, en productmarkten verbeteren en het concurrentievermogen vergroten. De leden van de PvdA-fractie geven daarbij aan dat zij niet weten wat de uiteindelijke uitkomst van de besprekingen over bezuinigingsmaatregelen is, maar hoe gaat de minister het uitleggen als de uitkomst (te) weinig aansluit bij de prioriteiten van de Europese Unie? Nergens in Europa is het consumentenvertrouwen in maart zo sterk gezakt als in Nederland. Wat zijn de specifieke maatregelen die gericht zijn op herstel van vertrouwen? Heeft de minister al enig zicht op de landenspecifieke aanbevelingen voor dit

jaar? Hoe en wanneer wordt de Kamer gerapporteerd over de standpuntbepaling?

Het kabinet geeft aan dat er diverse hervormingen in gang worden gezet die tot doel hebben dat iedereen zoveel mogelijk naar vermogen kan participeren. De krimp van de beroepsbevolking en de (gevolgen van) vergrijzing moeten worden aangepakt. De Wet werken naar vermogen (Kamerstuk 33 161) pakt de onderkant van de arbeidsmarkt aan. De leden van de PvdA-fractie heeft grote bezwaren: naast de invoering van de huishoudtoets, is de loondispensatie die gemeenten kunnen gebruiken een heilloze weg. Dit haalt de bodem onder de collectieve arbeidsovereenkomsten (CAO's) vandaan. De leden van de PvdA-fractie willen (nogmaals) horen waarom het demissionaire kabinet hiervoor kiest. De doelstelling van de Wet werken naar vermogen is in orde, maar met de voorstellen wordt het tegenovergestelde bereikt. Is de minister het met de leden van de PvdA-fractie eens?

De leden van de PvdA-fractie benadrukken dat het probleem van de jeugdwerkloosheid in Nederland (nog) niet zo groot is als in andere Europese landen. Nederland heeft het Actieplan Jeugdwerkloosheid. Daarnaast wordt er gewerkt aan de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Kwetsbare jongeren moeten in de eerste plaats door gemeenten geholpen en begeleid worden. Er komt veel af op gemeenten. Is daar voldoende ruimte voor vragen deze leden. De bonden hebben middels een brandbrief aan de Kamer laten weten dat zij vinden dat het kabinet op geen enkele wijze rekening houdt met werknemers in de plannen van het NHP. De leden van de PvdA-fractie en de bonden vinden dat er zo snel mogelijk werk moet worden gemaakt van een banenplan. Er is, zo benadrukken deze leden, sprake van een groot en actueel probleem dat daadkrachtig moet worden opgepakt. Ziet de minister dit in en gaat de minister er dus snel mee aan de slag? En hoe gaat de minister de sociale partners beter betrekken bij de consultatieronde? De leden van de PvdA-fractie willen geen «verplicht rondje», maar een echte dialoog. Is de minister het eens met deze leden? Hoe wordt in het algemeen de realisatie van de Europese doelstellingen bewerkstelligd, vragen de leden van de PvdA-fractie, gezien de huidige crisis en negatieve groeiverwachting? Wat is de nationale synergie tussen de drie sporen van het Europese Semester en de daarbij behorende documenten?

Met de ondertekening op 2 april 2012 van de innovatiecontracten weten de negen topsectoren voor twee jaar (2012 en 2013) waar ze aan toe zijn. Maar, zo vragen de leden van de PvdA-fractie, waar kunnen de bedrijven op rekenen na 2013? Wat gebeurt er met langlopende projecten? Dit komt de versterking van de innovatiekracht niet ten goede, vinden dezelfde leden. Wat verwacht de minister dan van het bedrijfsleven?

De leden van de PvdA-fractie geven aan geen voorstander te zijn van het rondpompen van geld, maar zij vragen of, zolang de EU-fondsen er zijn, we daar nu niet optimaal van moeten profiteren. De gelden zijn beschikbaar om een bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelstellingen van het programma, zo stellen deze leden, en de Europese Unie wijst er zelf ook op dat de fondsen niet goed worden benut. Hoe zet het kabinet de fondsen (beter) in bij de focus op groei? Gaat de minister de suggestie van de Europese Commissie oppakken om banen te scheppen in sectoren die het extra moeilijk hebben, zoals de bouw, en voor bepaalde groepen, zoals jongeren?

Vragen van de leden van de CDA-fractie

Met het NHP laat het kabinet zien dat Nederland goed op weg is met de uitvoering van de Europa 2020-strategie en de landenspecifieke aanbevelingen.

Met het door de minister ingezette nieuwe bedrijfslevenbeleid wordt er een tamelijk unieke en tegelijk integrale aanpak gepresenteerd waarin

bedrijfsleven, overheid en kennisinstellingen de krachten bundelen en waarmee Nederland zich focust op die gebieden, topsectoren, waarin wij sterk zijn. Daarmee wordt onze concurrentiekracht versterkt. De leden van de CDA-fractie denken dat deze Nederlandse aanpak een voorbeeld voor Europa kan zijn. Heeft de minister ook al reacties gehad vanuit Europa en andere Europese lidstaten op deze Nederlandse aanpak?

Het NHP biedt een goed overzicht van alle maatregelen die het kabinet inmiddels heeft ingezet op het gebied van het beheersen van de overheidsfinanciën, de arbeidsmarkt, participatie, armoedebestrijding, onderwijs, onderzoek en innovatie, energie, klimaat en mobiliteit. In aanvulling op wat het kabinet schrijft in het NHP willen de leden van de CDA-fractie in het bijzonder nog aandacht vragen voor drie belangrijke aandachtspunten die weinig of geen aandacht krijgen in het NHP:

1. de regio's; met name de krimpgebieden en de kansen die Europa biedt en hoe wij deze kansen optimaal kunnen benutten. Wat wordt de inzet Nederland om dit te bevorderen?
2. duurzaamheid; de economische groei van vandaag mag nooit ten koste gaan van de ontwikkelings- en groeikansen van onze (klein)kinderen. Is de minister bereid hier ook specifiek aandacht voor te vragen in Europa?
3. intergenerationele solidariteit; zowel bij het verdelen van de pijn van de noodzakelijke hervormingen als ook het kunnen profiteren van de voordelen van de groei, dienen de verschillende generaties op een eerlijke wijze de lasten en lusten met elkaar te delen. Wat de leden van de CDA-fractie betreft dient de intergenerationele solidariteit een belangrijk uitgangspunt te zijn in de groeistrategie van Europa 2020 en het NHP. Is de minister dat met de leden van de CDA-fractie eens? Is de minister bereid om dit ook nadrukkelijk in te brengen in Europa?

De concrete knelpunten en kansen

Wanneer het gaat om het versterken van de groei en het concurrentievermogen van de Nederlandse economie willen de leden van de CDA-fractie nog aandacht vragen voor een aantal specifieke knelpunten en kansen in de – Kenniswerkersregeling; momenteel worden binnen de bestaande regelingen, drie maatregelen als «beperkend» ervaren:

- a. De legeskosten zijn enige tijd geleden aanzienlijk verhoogd; per medewerker (met uitzondering van Turkije) is het nu € 750 voor een zogenaamd advies en € 188 voor aanvraag plus afgifte van een machtiging voorlopig verblijf
- b. Kenniswerkers (niet EU-ingezetenen) die voor korter dan drie maanden worden uitgenodigd vallen buiten de speciale regelingen voor kennismigranten.
- c. Kenniswerkers (niet EU-ingezetenen) die door de Nederlandse organisatie of werkgever naar een faciliteit (telescoop, versneller) in het buitenland worden uitgezonden (gedetacheerd) mogen van de Sociale Verzekeringsbank niet langer dan negen maanden weg als ze sociaal verzekerd willen blijven. Juist kenniswerkers zijn belangrijk voor het toekomstig groeivermogen van de Nederlandse economie. Welke acties is de minister bereid te ondernemen om deze knelpunten aan te pakken?

De regio's

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat de horizontale evaluaties er nogal mager uitkomen. Vooral het inzetten op onderzoek en ontwikkeling (R&D) en mogelijke gelden die hiervoor Europees beschikbaar zijn vragen om een proactieve inzet vanuit provincies in relatie tot het Midden- en kleinbedrijf (MKB). De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat hier nog meer uitgehaald kan worden. Hoe kijkt de minister hier

tegenaan? Ziet de minister mogelijkheden om meer Europese gelden te benutten vanuit het Rijk, de provincies of de regio's? Met betrekking tot de regionale aanpak op dit punt stellen de leden van de CDA-fractie ook de vraag hoe dit beter kan worden georganiseerd.

In de huidige periode (2007–2013) leveren de regio's al een duidelijke bijdrage via de structuurfondsen aan de Europa 2020-doelen door onder andere investeringen in het bevorderen van kennis en innovatie en proefprojecten. Provincies en gemeenten willen waar mogelijk deze investeringen na 2013 voortzetten. Deze investeringen zijn hard nodig om de doelstellingen van het NHP te realiseren. De leden van de CDA-fractie zijn dan ook van mening dat de Europese structuurfondsen meer toegespitst moeten worden op de Europa 2020-doelstellingen. Is de minister het hiermee eens en bereid zich hier hard voor te maken? Ook vragen de leden van de CDA-fractie meer aandacht voor zowel de groeistrategie, het NHP en de Europa 2020-strategie voor de krimpgebieden. Ook op dit punt is het weer belangrijk de krimpgebieden niet alleen als probleem maar juist als kans te zien (Bijvoorbeeld: Zuid Limburg als centrum van Europa). Krimpgebieden bieden kansen voor groei; groene groei. Investeringen zullen minder resultaat opleveren wanneer er geen rekening wordt gehouden met krimpgebieden. De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat er naar een manier gezocht moet worden om in tijden van economische en financiële hervormingen extra aandacht aan krimpregio's te schenken waar de economische en sociale opgave nog groter en urgenter is. Is de minister het op dit punt eens met de leden van de CDA-fractie? Is de minister bereid krimpgebieden een meer nadrukkelijke rol te laten spelen in het NHP en hoe wil de minister dat doen?

In het bijzonder willen de leden van de CDA-fractie in dit verband nog aandacht vragen voor het bevorderen van de grensoverschrijdende samenwerking. Het wegnemen van de resterende belemmeringen op fiscaal, sociaal en maatschappelijk vlak tussen lidstaten zou extra aandacht moeten krijgen in zowel het NHP als de Europa 2020-strategie. Is de minister bereid zich hier voor in te zetten?

Duurzaamheid en Rentmeesterschap

Het NHP staat daarnaast uitvoerig stil bij de vermindering van de CO₂-uitstoot en is over het slagen daarvan naar mening van de leden van de CDA-fractie te optimistisch. De maatregelen in het NHP zijn onvoldoende om de doelstellingen te halen, we halen bijvoorbeeld maar 12% in plaats van 14% duurzame energie in 2020. Hoe denkt de minister de gestelde doelen op het gebied van duurzaamheid toch te gaan halen? Het NHP mag van de leden van de CDA-fractie bijvoorbeeld ook heel wat concreter ingaan op de mogelijkheden en de strategie rondom decentrale energieopwekking. Tevens dient er ook in CO₂-reductie geïnvesteerd te worden, daar waar er de meeste winst aan CO₂-reductie te behalen valt, bijvoorbeeld bij de overstap naar een meer «Biobased Economy». Is de minister bereid zich hier hard voor te maken?

Vragen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie kunnen zich in het algemeen scharen achter de doelstellingen van de Europa 2020-strategie, zoals meer onderzoek en ontwikkeling, meer werkgelegenheid, duurzame economische groei, hoger onderwijsniveau en bevorderen sociale insluiting. Deze leden zijn het echter pertinent oneens met een flink aantal maatregelen waarmee het inmiddels demissionaire kabinet denkt aan deze doelstellingen te voldoen.

Zo wijzen de leden van de SP-fractie het terugdringen van de werkloosheid via de Wet werken naar vermogen af. Ook vinden deze leden het

onbegrijpelijk dat het kabinet bij de armoededoelstelling naar maatregelen om de werkeloosheid te verminderen verwijst. Waarom zijn deze dan als aparte doelstellingen in de EU2020-strategie opgenomen, vragen deze leden. Ook wijzen de leden van de SP-fractie op het fenomeen «werkende armen» waardoor zij het niet eens zijn met de redenering van het kabinet dat meer werk automatisch leidt tot het terugdringen van armoede. Leidt de Wet werken naar vermogen, waar werken onder het minimumloon wordt mogelijk gemaakt niet juist tot het tegengestelde, vragen de leden van de SP-fractie. Graag zouden deze leden zien dat het kabinet aangeeft hoe het bij maatregelen om de werkeloosheid te verminderen rekening heeft gehouden met de mogelijkheid dat deze niet de armoede vergroten.

De leden van de SP-fractie hebben in het NHP geen nieuwe beleidsvoor-nemens kunnen ontdekken dan reeds eerder elders door het kabinet aangegeven. Is dat juist? Deze leden wijzen erop dat vele maatregelen die in het NHP staan vanwege de demissionaire status van het kabinet en het controversieel verklaren door de Tweede en/of Eerste Kamer voorlopig geen doorgang zullen vinden. Kan het kabinet aangeven welke maatregelen in het NHP nog niet definitief zijn vastgesteld? Houdt het kabinet vast aan het opsturen van dit NHP naar de Europese Commissie? Is het wel geloofwaardig om een NHP op te sturen waarvan nu al duidelijk is dat deze deels niet zal worden uitgevoerd of waarvan het op zijn minst onzeker is, vragen deze leden zich af. Deze leden zouden graag zien dat het kabinet aangeeft wat de consequenties zijn van het onvolledig opsturen van het NHP of van het later afwijken van het huidige NHP.

Vragen van de leden van de D66-fractie

Allereerst willen de leden van de fractie van D66 hun teleurstelling uitspreken over hetgeen hen onder ogen is gekomen onder de naam «Nationaal Hervormingsprogramma 2012». Zij constateren dat dit – volledig in lijn met vorig jaar – een fraaie samenvatting is van de voorstellen zoals door het kabinet geformuleerd in haar regeerakkoord. De leden hadden meer en andere voorstellen verwacht en eigenlijk ook gehoopt. Het NHP zien deze leden als een kans voor Nederland om de concurrentiekracht te versterken, maar zij zijn bang dat het kabinet dit anders ziet. Graag ontvangen zij een reactie op deze redenering.

De leden van de fractie van D66 benadrukken dat het NHP onderdeel is van het Europees semester. Samen met het Stabiliteitsprogramma en de Nationaal Sociale Rapportage (NSR, Kamerstuk 33 000-XV, nr. 69) moet dit Europees semester de onevenwichtigheden in de economische ontwikkelingen van landen en problemen met overheidsfinanciën op tijd worden gesignaleerd. Wat is de visie van de minister op de samenhang en synergie tussen de doelstellingen?

De leden van de D66-fractie pleiten voor grondige hervormingen die de arbeidsmarkt, de woningmarkt en de zorg verbeteren en tegelijkertijd de overheidsfinanciën sterk verbeteren. Zij informeren naar de mogelijkheden om dit alsnog op te nemen in het NHP.

In de Verklaring van de Europese Raad van 31 januari j.l. worden de lidstaten opgeroepen om in hun NHP's banenplannen op te nemen en in het bijzonder arbeidsmarktmaatregelen ten bate van jongeren. In het hervormingskabinet wordt wel verwezen naar het inmiddels beëindigde Actieplan Jeugdwerkloosheid (looptijd 2009–2011) als instrument om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren.

Hoe zal de minister invulling geven aan deze Europese aansporing in dit NHP? Wat is de toegevoegde waarde van het Actieplan Jeugdwerkloosheid voor de huidige jeugdwerkloosheid?

De leden van de D66-fractie ontvangen graag van het kabinet een overzicht waar de «Maatregelen Nederland» als gevolg van de «Landenspecifieke aanbevelingen» afwijken van het regeerakkoord. Hierbij

ontvangen zij graag een uitsplitsing voor de verschillende onderwerpen (zorg, innovatie, arbeidsmarkt, en dergelijke.). Mocht dit nergens het geval zijn, dan horen zij graag wat dan de toegevoegde waarde is van de aanbevelingen.

Deelt het kabinet de mening van de leden van de fractie van D66 dat de jeugdwerkloosheid het best aangepakt kan worden door structurele hervormingen van de arbeidsmarkt en investering in onderwijs? In de volgende fase worden de landenspecifieke aanbevelingen opgesteld, die in juni zullen worden vastgesteld. De leden horen graag van het kabinet op welke wijze zij de Kamer informeren en betrekken bij de totstandkoming van de landenspecifieke aanbevelingen. Tot slot benadrukken de leden van D66 dat groeimaatregelen van groot belang zijn voor het concurrentievermogen en een iets dwingender aanpak zouden de leden van D66 interessant vinden. Verder zouden zij ook graag zien dat er meer wordt gedaan met de aanbevelingen van de Europese Commissie. Graag ontvangen de leden een reactie hierop van het kabinet.

Vragen van de leden van de GroenLinks-fractie

De leden van de GroenLinks-fractie hebben met teleurstelling en zorg kennis genomen van het NHP en de NSR. Zij menen dat het kabinet te weinig inspanning heeft gepleegd voor de Nederlandse bijdrage aan het Europees Semester. De systematiek in het kader van het Europa 2020-programma moet de beleidsmatige kant vormen van het economic governance programma, dat versterkt is ingezet om de economische crisis te bezweren. Uit de bijdrage van het kabinet spreekt het beperkte belang dat het kabinet hier aan hecht. Het kabinet heeft, in de ogen van de leden van de GroenLinks-fractie, juist steeds aangedrongen op substantiële hervormingen in lidstaten van de Europese Unie en de Eurozone. De gebrekkige wil om een Nederlandse ambitie te tonen, verhoudt zich hier slecht mee, zeker nu de Nederlandse financiën in zwaar weer verkeren. Graag ontvangen de leden van de GroenLinks-fractie een reactie van de minister op deze analyse. Zij hebben daarnaast nog opmerkingen over de gang van zaken omtrent het banenplan en enkele kanttekeningen bij de inhoud van de documenten.

Nederland heeft zich net als alle andere landen verbonden aan de Europa 2020-strategie, de opvolger van de Lissabon-strategie. Op het gebied van arbeidsparticipatie en armoedebestrijding behoort Nederland volgens Eurostat tot de top van Europa. Echter, het kabinetsbeleid en het concept NHP dragen niet bij aan het behouden van die koppositie. Nederland moet net als andere landen naar draagkracht bijdragen aan de Europa 2020-strategie en dus ambitieuze nationale doelstellingen presenteren. De leden van de GroenLinks-fractie vragen dan ook waarom Nederland als één van de weinig lidstaten in zijn concepthervormingsprogramma geen voorlopige streefcijfers heeft ingediend. Het ontbreken van een volwaardig banenplan is exemplarisch voor de laconieke houding tegenover economic governance. De leden van de GroenLinks-fractie vragen welke meetbare doelstellingen het kabinet heeft opgenomen over arbeidsparticipatie (opgesplitst in aparte subdoelen voor vrouwen, ouderen en jongeren) in het NHP. In het NHP vermeldt de minister dat de werkloosheid ruim boven de evenwichtswerkloosheid van 4% zal blijven. Het Centraal Planbureau (CPB) heeft bovendien berekend dat het conceptakkoord een negatieve invloed heeft van 0,9 procentpunt, oftewel 16%, op de werkloosheid onder de beroepsbevolking. Denkt de minister dat er aanvullende maatregelen nodig zijn om deze toename van de werkloosheid tegen te gaan? De leden vragen de minister verder waarom het kabinet geen (sub)doelstellingen voor het reduceren van armoede onder werkenden, werklozen en arbeidsongeschikten heeft opgenomen.

De leden vragen in dit kader ook welke armoededefinitie het kabinet heeft aangehouden.

Relatie met Stabiliteitsprogramma

Hoe kan het demissionaire kabinet onder de huidige omstandigheden op een coherente en geloofwaardige wijze deelnemen aan het Europees Semester, vragen de leden van de GroenLinks-fractie. Hoe wordt de samenhang met het convergentieprogramma bereikt?

Landenspecifieke aanbevelingen en Euro Plus Pact

Het valt de leden van de GroenLinks-fractie op dat diverse malen geen maatregelen worden genoemd in de tabel waarin maatregelen opgesomd zouden moeten worden. Is de minister bereid om deze punten voor de overzichtelijkheid uit de tabel te verwijderen, zo vragen zij. Hoe valt de bezuiniging op de kinderopvang uit te leggen als maatregel om de arbeidsmarktparticipatie te verhogen, vragen de leden. In het beste geval heeft deze bezuiniging immers weinig effect op de arbeidsmarkt, maar waarschijnlijker is een negatief effect.

Vragen van de leden van de ChristenUnie-fractie

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben kennisgenomen van de Europa 2020-strategie en het NHP. Deze leden spreken hun grote zorgen uit over de huidige economische situatie in Nederland en de Europese Unie en wijzen op de noodzaak om een snel daadkrachtig optreden. De val van het kabinet doorkruist dit daadkrachtig optreden, genoemde leden blijven echter noodzaak zien in het nemen van maatregelen op korte en lange termijn om de crisis aan te pakken. In het bijzonder wijzen zij op de noodzaak hervormingen door te voeren. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen wanneer het NHP naar de Europese Commissie wordt verzonden. Genoemde leden vragen hoe voorliggend kabinetsstandpunt wordt aangepast na de kabinetsval en de nog te verwachten wijzigingen nadat het parlement over het bezuinigingspakket voor 2013 heeft beslist. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen op welke manier het demissionaire kabinet vervolg geeft aan de belangrijke aanbeveling van de Europese Commissie om kredietverschaffing aan de reële economie op peil te houden. Op welke manier worden waar nodig tijdelijke crisismaatregelen ingezet? Hoe wordt ervoor gezorgd dat de afspraken met banken over kredietverlening worden nagekomen?

Vragen van de leden van de SGP-fractie

Eind 2011 heeft de Europese Commissie Horizon 2020 gepresenteerd, een programma voor onderzoek en innovatie. De leden van de SGP-fractie leggen de vinger bij het subsidiëren van embryoonaal stamcelonderzoek. Via de huidige onderzoeksprogramma's investeert de Europese Commissie in dergelijk onderzoek. Het is de vraag of dit ook voor de periode 2014-2020 gaat gelden. De leden van de SGP-fractie vinden dat onaanvaardbaar. Embryoonaal stamcelonderzoek is omstreven. Embryo's hebben een intrinsieke waarde. Niet voor niets heeft bijvoorbeeld het Europese Hof van Justitie 18 oktober 2012 uitgesproken dat embryonale stamcellen niet gepatenteerd mogen worden. De leden van de SGP-fractie wijzen er ook op dat in verschillende lidstaten, zoals Oostenrijk, embryoonaal stamcelonderzoek wettelijk verboden is. Ook in Nederland is bijvoorbeeld onderzoek met voor dat onderzoek tot stand gebrachte embryo's verboden. De leden wijzen er ook op dat embryoonaal stamcelonderzoek tot nu toe weinig daadwerkelijke resultaten heeft opgeleverd en

dat alternatieven als inzet van volwassen stamcellen veel meer perspectief bieden. De leden van de SGP-fractie vinden dat de Europese onderzoeks-programmering weg moet blijven van ethisch omstreden onderzoek, waarbij dergelijk onderzoek zelfs in verschillende Europese lidstaten is verboden. Deelt het kabinet deze mening? Is het kabinet bereid bij de Europese Commissie en de andere lidstaten te pleiten voor het stopzetten van de subsidiëring van embryonaal stamcelonderzoek en het inzetten van deze gelden voor onderzoek naar perspectiefrijkere alternatieven?

II Antwoord van de minister.

III Volledige agenda

1. EU Voorstel: Jaarlijkse groeianalyse 2012 COM(2011)815. EU-voorstel d.d. 01-12-2011.
2. Nederlands Nationaal Hervormingsprogramma 2012 in het kader van de Europa 2020-strategie (Kamerstuk 21 501-20, nr. 627). Brief regering d.d. 02-04-2012, minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, M.J.M. Verhagen.